

“Kiendjes goa mar gauw noar huus, want de oorlog is uitgebroken.”

Oorlogsverhaal Door van Kruijsbergen-Sanders, 20 januari 2021

Annemieke Arts- van Lin en Liesbeth Arts van Casteren waren op 29 januari 2020 in Vianen bij Cuijk om Door Sanders haar oorlogsbelevissen te laten vertellen. Ze heeft zich goed voorbereid. Haar levensverhaal heeft ze uitgeschreven. Niet alleen over de oorlog maar ook over alle activiteiten die ze had en heeft in haar dorp Vianen bij Cuijk. Zij is geboren op 20 oktober 1928 op de Sleeburg A173. Later werd dat Sleeburgsestraat 4. Haar ouders waren Wim (Willem)Sanders uit Bergharen en Marie (Maria Johanna) Jaspers uit Wijchen. Wim en Marie trouwden op 13 02 1924. Er is een uitgebreide stamboom van de familie. Door was de 4^e van de 10 kinderen. In 1956 trouwde ze in bij de ouders van haar man Wim van Kruijsbergen op de Heikamp. Daar woont Door nu nog. Ze kregen 3 jongens en 3 meisjes. Samen hadden zij een gemengd boerenbedrijf. Toen ze ophielden met boeren is het huis verbouwd tot 2 woningen. Haar zoon en schoondochter wonen naast haar. Dat was heel fijn voor haar, vooral toen Wim in 2014 overleed. Nog meer verdriet kreeg Door toen de oudste dochter Marijke in 2016 overleed. Door kent het Overasselts dialect nog wel, maar heeft zich ook aangepast aan het Brabants. Ze zegt geen Moas meer maar Maas.

Oorlog mei 1940

“Ik was 11 jaar toen de oorlog uitbrak en zat in de hoogste klas van de lagere school. Ik heb in de oorlog niet zo veel meegemaakt. We hadden er eigenlijk geen hinder van. We gingen elke dag naar de kerk en daarna door naar school. Ik denk dat we op 10 mei 1940 nog gewoon naar de kerk gingen. Ik weet nog dat we onderweg door de buurvrouw Mieke Gerrits werden tegen gehouden: “Kiendjes goa mar gauw noar huus, want de oorlog is uitgebroken.”

“Er kwamen wel veel vliegtuigen over. In 2 dagen tijd hadden de Duitsers ons hele land ingepalmd. Onze ouders hadden er zorgen over, wij niet. Ik weet wel dat Toon de zoon van Toon en Mieke Gerrits al bij de mobilisatie van 1939 in dienst moest. Hij heeft het wel overleefd. Andere jongens die ook oorlogservaringen hebben waren de buurjongens Lau en Cornelis van der Burgt. Piet van Kuppeveld is op de Grebbeberg gesneuveld”.

“Je moest om 20.00 uur binnen zijn. We zijn wel eens door Duitse soldaten gemaand om naar huis te gaan. Vaders fiets werd afgenomen, toen hij nog na 20.00 uur op straat was. Ook moesten de vensters dicht, zodat je huis geen doelwit voor de vliegtuigen werd. Ik weet nog dat er een bom is gevallen op de hoek van de Sleeburgsestraat en de Kasteelsestraat. Er was een gat van 5 m' doorsnee geslagen. De ruiten van ons huis zijn toen gesprongen. Door vertelt ook, dat het huis van de familie Welles aan de Kerkstraat (nu Schoonenburgseweg) in 1941 door een brandend vliegtuig is getroffen en dat vader en moeder en kindje overleden zijn. “Dit maakte indruk, maar als kind vergeet je dat ook weer gauw. Ook Mientje de Groot van de Hamelbergstraat is tijdens het bombardement van Nijmegen omgekomen”.

Controle op voedsel en vee

“Er kwamen mensen uit Nijmegen bij ons eieren, melk en gekarnde boter halen. Wij hadden in de oorlog eten genoeg. Een vrouw werd onderweg met boter aangehouden en kon niet anders zeggen dan dat ze het op nr. A173 had gehaald. ’s Avonds kwamen die controleurs bij ons aan de deur. “Of vader boter had verkocht?” “Beste mensen, ik laat na 11.00 u ’s avonds niemand meer binnen”. Toen vertrokken ze, maar kwamen de volgende dag terug. “Je zult wel alles weg hebben gestopt!”. En inderdaad alles was verborgen in een slootje. Er waren nog meer controles. De kippen werden geteld. “Ja Wim, je hebt 30 kippen”. “Nee” zegt vader, “Ik heb er maar 20 en dè schriefde op”. Zo hielden ze ook bij hoeveel varkens we hadden. Als je er bij de volgende controle één minder had was het foute boel. In de voorraad aardappelen werd geprikt, zodat ze ongeschikt werden voor de handel. Die controleurs waren Nederlanders, zelfs mensen uit Overasselt die wij kenden. Eigenlijk werkten die mensen voor de Duitsers”.

“Met het koren gingen ze bij ons naar de mulder Huub Thijssen en dat gebeurde ’s avonds. Dat mocht niemand zien. Hij had extra molenstenen die elektrisch werden aangedreven”.

“Kleren hadden we wel, maar ze waren niet zo denderend en eigenlijk hadden we niet genoeg.

Na de luchtlandingen naaide de naaister van de parachutes een paar jurken voor ons, maar die waren niet te dragen. Ze zaten veel te heet”.

Einde oorlog, de bevrijding

“Ja in september 1944 toen beleefden en zagen wij van alles. Overal vielen parachutes met soldaten en met kisten met voedsel of wapens. Ze kwamen massaal uit die vliegtuigen vallen en wij stonden vol verwondering te kijken. Al die parachutisten en kisten.

Er viel er ook een op het paadje naar Toon van der Burgt. En bij Toon Albers in de hei is een van die kisten door het dak gevallen. Er landden ook zweefvliegtuigen met jeeps er in. Ons vader wou aardig zijn tegen de bevrijders en bood hen appels aan. Maar nee, die wilden ze niet. Hij moest er eerst zelf een eten. Toen namen ze ze wel aan. Na de landing liepen de soldaten naar een centraal punt. Naar de Heumense brug of richting Nijmegen”.

“Pastoor van Riel vroeg tijdens de preek of iedereen de spullen van de bevrijders op een verzamelplaats terug wilde brengen. Bijvoorbeeld bij Janssen op de Hibmahoeve aan de Kasteelsetraat, maar daar werd het nooit opgehaald en is alles verrot. Ook bij Willem Gijsbers aan de Schoonenburgseweg werden parachutes en oorlogsmateriaal verzameld”.

Evacuées

“Vanaf oktober 1944 woonden bij ons twee gezinnen uit Nijmegen achter in een groot kippenhok. Eerst kookte moeder voor hen, maar dat was te veel voor haar. We hadden zelf 10 kinderen. Later haalden deze mensen eten in een gaarkeuken in het dorp. De vrouw van onze Jan Annie heeft ook moeten evacueren. Zij is nu de jongste van onze familie”.

“Ja, wij hadden ook een schuilkelder, maar dat was eigenlijk niks. We hebben er nooit in gezeten. Hadden we dat wel gedaan, dan waren we er misschien niet meer geweest. Vader had op een lege silo wat balken en graszoden gelegd. En op vragen of ze thuis tijdens de oorlog op de hoogte waren van het nieuws, zei Door: “Volgens mij hebben wij altijd de krant, de Gelderlander, gehad. Wim of Tien de Kuster (Dinnissen) kwamen hem brengen. Pas na de oorlog kregen wij een radio”.

School en kerk

“We moesten elke dag naar de kerk en dan nuchter zijn. Ik heb pastoor van Riel en van Hout meegemaakt. Tussen kerk en school at je de meegebrachte boterhammen. In de middagpauze gingen we wel naar huis. Ja alles ging te voet en ik liep ook op klompen en soms had je de enkels kapot. Op de school hadden we Juffrouw van Lier, Meester Heinen*), Meester Groen, Meester Schlicher en Juffrouw de Krijger. Meester Groen vond ik wat ernstig en meester Schlicher was heel streng. Hij fietste wel eens achter de jongens van Dorus Theunissen en die van Jilesen aan, als hij wist dat ze met elkaar op de vuist zouden gaan. Die kregen flink straf. Juffrouw van Lier vond ik een fijne juffrouw. Er was toen nog geen kleuterschool. Ik ging met 6 jaar naar school aan de Kasteelsestraat. De eerste dag heb ik gejanke. Toen was ik gewend en heb ik school altijd heel leuk gevonden. Ik was al gauw goed bevriend met ons buurmeisje Tonia van der Burgt. We speelden altijd samen, verstoppertje, doktertje enz. Ik kwam veel bij de familie van Toon en Kee van der Burgt. Als er bij ons een kleine werd geboren gingen we daar naar toe. Dan kregen we witte mik met boter en suiker. Later lagen we stiekem te loeren als Tonia's oudere zussen met hun verkering buiten zaten”.

“Na de lagere school ging ik met Tonia, Riek Willems en Anneke van Haren (later de vrouw van onze Thé) een paar jaar naar de naaischool in Malden bij de zusters. Daar kregen we naai- en kookles. We liepen daarheen en haalden dat in 3 kwartier. Naar huis lopen, dat duurde wel eens langer. Doorleren mochten we toen niet. De jongens wel die moesten later de kost verdienen en wij meisjes gingen toch trouwen. Dat vond ik wel erg jammer, want ik leerde wel heel graag”.

**) Meester Henk Heinen was een broer van Ciska Heinen (getrouwd met Martin van Lin). Hij had verkering met juffrouw de Krijger. Henk Heinen is op 10 mei 1940 gewond geraakt op de Grebbeberg en enkele dagen later overleden.*

familie Wim Sanders en Maria Jaspers 25 jarig huwelijk 1949
bovenste rij: Tina, Marie, Frans, Thé, Antoon, Doortje en Jan Sanders
onderste rij: Martien en Wim Sanders, Maria Jaspers, Mientje Sanders

Het leven als jonge meid na de oorlog.

Als er in de buurt een baby geboren werd dan gingen wij meisjes daar helpen. Zo ben ik bij Lou van der Burgt op de Hamelsberg geweest en bij Ben Arts (aannemer). Ja ook nog bij Jan de Poel (Arts). Ja daar ken ik Sjef van. Ja zegt Door lachend: “Dat was ook nog een beetje een jeugdliefde”. Zo heb ik ook nog 2 jaar bij Thé en Bertha Wintjes gediend. Zij hadden nylon kousen en die brachten ze ook voor mij mee. Die had ik nog nooit gezien. Ik mocht ze wel aan, maar ik moest er

een paar donkere kousen overheen doen.